

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Na temelju članka 84. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 41/2001. - pročišćeni tekst i 55/2001). i članka 129. Poslovnika Hrvatskoga sabora ("Narodne novine", br. 71/00., 129/00., 9/01. - pročišćeni tekst, 117/01., 6/02. – pročišćeni tekst, 41/02., 91/03., 58/04. 39/08. i 86/08.), klubovi zastupnika HDZ-a i HSS-a podnose Konačni prijedlog zakona o pronalaženju, obilježavanju i održavanju grobova žrtava komunističkih zločina nakon Drugog svjetskog rata.

Za predstavnike klubova zastupnika HDZ-a i HSS-a, koji će u njihovo ime sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela određeni su predsjednik Kluba zastupnika HDZ-a dr. sc. Andrija Hebrang, prof. i predsjednik Kluba zastupnika HSS-a Stanko Grčić.

Predsjednik Kluba zastupnika HDZ - a

prof. dr. sc. Andrija Hebrang, dr. med

Predsjednik Kluba zastupnika HSS - a

Stanko Grčić

**KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PRONALAZENJU, OBILJEŽAVANJU I
ODRŽAVANJU GROBOVA ŽRTAVA KOMUNISTIČKIH ZLOČINA NAKON
DRUGOG SVJETSKOG RATA**

PRIJEDLOG ZAKONA O PRONALAŽENJU, OBILJEŽAVANJU I ODRŽAVANJU GROBOVA ŽRTAVA KOMUNISTIČKIH ZLOČINA NAKON DRUGOG SVJETSKOG RATA

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje ovoga Zakona sadržana je u odredbi članka 2. stavka 4. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 41/2001. - pročišćeni tekst i 55/2001).

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE UREĐUJU PREDLOŽENIM ZAKONOM TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Hrvatsku povijest obilježavaju brojne žrtve, nastale na temelju želje za slobodom i ostvarenjem ciljeva samostalnosti, pravde i mira. Na tom povijesnom putu ispriječili su se brojni međunarodni interesi i događaji, koji su bili uzrokom velikog broja žrtava. Koliko god je žrtva vojnika u ratu neizbježna, toliko je neprihvatljiva i nerazumna civilna ratna žrtva, bez obzira na okolnosti u kojima je nastala. Ovaj Zakon odnosi se na žrtve u poraću, dakle u vremenu u kojemu vrijede zakonske, ali i opće civilizacijske odredbe o pravu na pravedno suđenje. Na području Republike Hrvatske dogodila su se masovna ubojstva nakon završetka Drugog svjetskog rata. Brojni su razlozi teških komunističkih zločina iz tog razdoblja, ali im je svima zajedničko usmrćivanje političkih protivnika zato jer su drugačije mislili i osjećali. Ubijeni su bez suđenja, ili u montiranim procesima bez prava na obranu. Sve žrtve ubijene pod takvim okolnostima su nevine i zaslužuju puno poštovanje.

Ovaj Zakon odnosi se na žrtve nakon Drugog svjetskog rata, dakle nakon 9. svibnja 1945. godine. Zakon se ne odnosi na vojnička groblja iz Drugog svjetskog rata. Grobovi vojnika antinacističke koalicije opravdano su doživjeli dostojanstven i civiliziran odnos, dostojno su uređeni i obilježeni. Grobovi vojnika poginulih na nacističkoj strani doživjeli su različite sudbine. Grobovi vojnika pripadnika nekih nacističkih saveznika obilježeni su na temelju zakona o vojničkim grobljima u njihovim zemljama. U Republici Hrvatskoj obilježavanje vojničkih grobova iz ove skupine vojnika nije zakonski riješeno, niti je to moguće jer su ti grobovi uništeni Naredbom broj 2 811/45 od 6. srpnja 1945., koju je donio tadašnji ministar unutarnjih poslova Jugoslavije Vicko Krstulović. Po toj Naredbi, uklonjena su sva vojnička groblja, koja su srasnjena sa zemljom, te uklonjeni svi križevi i druga obilježja. Pronalaženje i obilježavanje tih grobova bilo bi u skladu s civiliziranim tekovinama drugih europskih zemalja, ali zbog uništenja grobova i poteškoća u njihovu pronalaženju taj se problem treba riješiti posebnim zakonom, kako su to učinile druge zemlje.

Svaka žrtva zaslužuje civilizirani odnos, dužno poštovanje i ne smije pasti u zaborav. Odnos prema žrtvi je odraz civilizacijske tekovine suvremenog društva. Zahvaljujući tome, žrtve najvećeg povijesnog zla, nacizma, dostojno su obilježene i slavljene. Njihovi znani i neznani grobovi prigodno su obilježeni, što nam omogućuje odavanje dužne počasti.

Hrvatski sabor je prihvatio Europsku deklaraciju o osudi komunističkih zločina, a 30. lipnja 2006. godine je donio "Deklaraciju o osudi komunističkih zločina počinjenih tijekom totalitarnog komunističkog poretka u Hrvatskoj 1945.-1990. godine". Deklaracijom se osuđuju svi komunistički zločini nabrojani u čl. 2. Rezolucije 1471 Vijeća Europe: "Povrede ljudskih prava razlikovale su se ovisno o kulturi i zemlji i povijesnom

razdoblju a komunistički zločini uključivali su pojedinačna i skupna ubojstva i smaknuća, smrti u koncentracijskim logorima, izgladnjivanje, deportacije, mučenja, prisilni rad i druge oblike masovnog psihičkog i fizičkog terora, progona na etničkoj i vjerskoj bazi, povrede slobode savjesti, misli i izražavanja".

Žrtve komunističkih zločina su, kako utvrđuje Deklaracija Vijeća Europe, ubijene u ime ideologije, klasne borbe te načela diktature proletarijata. Prema Deklaraciji, njihova je žrtva posljedica neslaganja sa zločinačkim komunističkim režimom. Međunarodna zajednica nije osudila počinitelje tih zločina, kao što je učinila s užasnim zločinima nacizma. Te su žrtve izbrisane iz povijesti i sjećanja, jer nema ni evidencije njihova broja niti obilježavanja posmrtnih ostataka u njihovim neznanim grobovima. Time je onemogućeno prigodno obilježavanje grobova žrtava i odavanje zaslužanih počasti.

Rehabilitacija žrtava komunističkih zločina naša je obveza, a obilježavanje njihovih grobova je naš dug prema prošlosti i zalag za budućnost. Žrtve ne možemo vratiti, ali možemo i moramo im pružiti dužno poštovanje. Ovaj Zakon određuje način pronalaženja, obilježavanja i trajnog održavanja grobova žrtava komunističkih zločina iz razdoblja nakon Drugog svjetskog rata.

Danas nitko ne može znati koliko se grobova poslijeratnog zločina može naći na području naše države, niti koliko je žrtava u njima pokopano. U razdoblju poslije Drugog svjetskog rata bez suđenja je ubijen velik broj civila, među kojima je bilo razvojačenih vojnika, žena, staraca i djece. Žrtve toga razdoblja obuhvaćaju i osobe ubijene u komunističkim progonima, sudskim procesima, zatvorima i logorima. Jednako tako, dostojno obilježavanje zaslužuju i žrtve koje su od komunističkog jugoslavenskog režima ubijene u inozemstvu u organizaciji jugoslavenskih tajnih službi. Najveći dio ovih ubojstava nikada nije istražen niti evidentiran.

Ovim se Zakonom određuje pronalaženje grobova svih komunističkih žrtava nakon Drugog svjetskog rata. Ne može se predvidjeti koliki će biti taj posao i kada će završiti. Procjena ukupnog broja žrtava potrebna je radi plana izvršenja obveza iz Prijedloga Zakona. Pretpostavke se mogu temeljiti samo na postojećim dokumentima. Tako se u *Obavijesti Kabineta maršala Josipa Broza Tita* šefu britanske vojne delegacije, poslanoj 17. svibnja 1945. godine, navodi: „Molimo Vas obavjestite feldmaršala g. Aleksandera (radi se o britanskom feldmaršalu po imenu Alexander Harold), da je Maršal Tito primio njegovu depešu od 16. maja 1945.g. o predaji 200 000 Jugoslovena koji se nalaze u Austriji. Preuzeće ih Štab III. Armije kome su izdate potrebne instrukcije". Još strasniji podatak u svom govoru u Ljubljani u svibnju 1945. godine iznosi Josip Broz Tito: „Likvidirali smo dvjesto tisuća bandita, a još toliko smo ih zarobili". Ti brojevi nisu sigurni, budući da ima i drugačijih podataka. Tako se u *Depeši OZNE za Hrvatsku br. 118 od 16. svibnja 1945. godine* navodi: „OZNI za BiH. Po mišljenju drugova ovdje, popis izbjeglica za sada neizvediv, jer ima oko 250 hiljada izbjeglica u Zagrebu. Za određeno vrijeme nećemo moći mnogo učiniti, jer je prijavno odjeljenje uništeno". Uništavanjem podataka zločinci su htjeli sakriti svoje zločine. Brojni drugi dokumenti s raznih područja Slovenije i Hrvatske govore o pojedinim sabirnim logorima i brojevima tadašnjih zarobljenika te staraca, žena i djece u njihovoj pratnji, a brojke govore o nekoliko tisuća pa do nekoliko desetaka tisuća ljudi po pojedinom lokalitetu. Brojni grobovi komunističkih žrtava s područja Hrvatske nalaze se i u nekim susjednim zemljama (Slovenija, Bosna i Hercegovina, Srbija), pa i dalje sve do Makedonije. Na području Republike Slovenije, prema istraživanju objavljenom 1998. godine pod nazivom *Zamolčani grobovi* (Prešućeni grobovi), Škofovi zavodi, popisano je 40 masovnih grobnica hrvatskih

civila na području te države. U tim grobnicama procjenjuje se ukupan broj žrtava na više od 150 000. Za razliku od područja Republike Slovenije, na području Republike Hrvatske groblja žrtava komunističkog razdoblja istražena su samo djelomično. Prema dostupnim istraživanjima, u Republici Hrvatskoj postoji između 500 i 900 lokaliteta masovnih grobnica žrtava ubijenih nakon završetka Drugog svjetskog rata. Samo na području Zagreba i Zagrebačke županije broj grobova civilnih žrtava Drugog svjetskog rata i poraća procjenjuje se na 106 masovnih grobnica.

O ukupnom broju civilnih žrtava nema pouzdanih podataka. Procjene su nezahvalne, iako su moguće. Tako je primjerice na lokalitetu Macelj na nedostupnom, neoznačenom i neprohodnom području ubijeno u komunističkim zločinima nakon Drugog svjetskog rata oko 20 000 civila. Po tom lokalitetu, koji je većim dijelom istražen, i po usporedbi sa zbivanjima iz toga razdoblja može se zaključiti da se ukupan broj civilnih žrtava penje na više desetaka pa do više od stotinu tisuća. Neprecizni podaci razlog su više za utvrđivanje povijesne istine i dostojno obilježavanje žrtava.

Do sada je istražen zanemarivo mali broj grobova civilnih žrtava toga razdoblja. Poznati su lokaliteti na svim područjima, od središta Zagreba do otoka Dakse. Posebice su neistraženi grobovi civilnih žrtava tzv. Križnoga puta. Taj put obuhvaća pravce provođenja razvojačenih vojnika, praćene s mnoštvom staraca, žena i djece. Na pravcima povlačenja povremeno se otkrivaju posmrtni ostaci žrtava. Do sada su utvrđeni posmrtni ostaci na sljedećim pravcima Križnoga puta:

1. Bleiburg Dravograd - Maribor - Koprivnica - Đurđevac - Virovitica - Šid - Mitrovica - Ruma - Stara Pazova - Zemun - Beograd - Pančevo - Bela Crkva,
2. Bleiburg - Celje - Sevnica - Krško - Brezice - Samobor - Zagreb - Dugo Selo - Čazma - Bjelovar - Daruvar - Pakrac - Požega - Osijek - Vukovar - Sid - Mitrovica - Beograd,
3. Jesenice - Radovlji - Kranj - Celje - Krško - Brezice - Zagreb,
4. Jesenice - Kranj - Ljubljana - Kočevje - Delnice - Rijeka,
5. Celje - Smarje - Krapina - Zabok - Oroslavlje - Zagreb,
6. Zagreb - Sesvete - Popovača - Banova Jaruga - Lipik - Okučani - Nova Gradiška - Bosanska Gradiška,
7. Zagreb - Stupnik - Jastrebarsko - Karlovac - Vojnić - Gvozd - Glina,
8. Nova Gorica - Ajdovščina - Ilirska Bistrica - Rijeka.

Brojni putovi završavali su u drugim republikama tadašnje Jugoslavije, primjerice putovima prema Derventi, Doboju i Mostaru, zatim prema Kumanovu, Skopju i Bitolju, prema Prijedoru, Banjoj Luci, Sidu, Beogradu itd.

Iako je pronađen samo manji dio grobova komunističkih žrtava, ni ti lokaliteti nisu dostojno obilježeni. Dio pronađenih grobova, posebice na području Maclja, obrasli su u korov, a putovi do njih su zapušteni i jedva dostupni. Oznake koje su postavljene prije više godina nestale su ili su porušene. Nikada u povijesti ljudske žrtve bilo kojeg totalitarnog režima nisu tako dugo, desetljećima, bile prešućivane, a njihovi grobovi neotkriveni ili zapušteni. Odnos prema tim žrtvama suprotan je svim humanim i pravnim normama. Prema dostupnim podacima, brojni su civili ubijeni i u poslijeratnim komunističkim logorima. Logori u kojima su ubijani zarobljenici nakon završetka Drugog svjetskog rata postojali su na

brojnim lokalitetima u unutrašnjosti: Jankomir, Prečko, Kanal, Mirogoj, Maksimir i neki dijelovi središta u Zagrebu, zatim u Varaždinu, Bjelovaru, Karlovcu, Krapini, Virovitici, Našicama, Sisku, Osijeku, Požegi i Slavonskom Brodu.

Mnoge žrtve ubijene su po kratkom postupku, najčešće i bez bilo kakvog, makar i insceniranog pravosudnog postupka. Brojna nalazišta posmrtnih ostataka na otocima, kao i kazivanja lokalnog stanovništva ukazuju na mogućnost morskih grobnica, što je potrebno posebno istražiti.

U istu kategoriju neobilježenih žrtava ubrajaju se i one žrtve ubijene u komunističkim logorima tijekom nekoliko desetljeća strahovlade. Brojni logori, od Golog otoka, Sv. Grgura i drugih, kriju tajne žrtava koje su ubijene samo zato jer su mislile drugačije.

Ovim se Zakonom obuhvaćaju sve žrtve poraća, dakle razdoblja nakon 9. svibnja 1945. godine, kada je rat već bio gotov. Nisu poznati razlozi ubijanja civila, nemoćnih staraca i djece koji su bježali pred nadolazećim komunističkim osvajačima, iako postoje dokumenti koji to potvrđuju i koji su, donekle, i objavljeni. Naime, ubijeni su bez suđenja, ili po kratkom postupku na insceniranom sudu. Recept za ubijanja žrtava dao je Marko Belinić u govoru objavljenom u glasilu Političkih zatvorenika br. 59/99.: "Fašističke tipove koji su skriveni po kojekakvim rupama naša je dužnost da ih pronađemo i uništimo. Jedini zakon koji ćemo primijeniti je kuršum! Radnici imaju pravo da ih na licu mjesta likvidiraju bez obzira na to hoće li netko reći imaju li dozvolu od Komande grada. Mi smo tu dozvolu stekli tokom naše teške i krvave borbe. Mi se rukovodimo onime što su nas naučila naša ruska braća."

Ovim Prijedlogom Zakona svim navedenim komunističkim žrtvama trebalo bi se omogućiti davanje dužne počasti nakon pronalaženja i obilježavanja grobova. To je minimum koji nalaže poštivanje svake žrtve. Uspostavom neovisne Republike Hrvatske, Hrvatski državni sabor donio je 1991. godine odluku o osnivanju Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Drugog svjetskog rata, ali je Komisija ukinuta 22. svibnja 2002. godine i od tada je sustavno traženje grobova civilnih žrtava Drugog svjetskog rata i poraća prestalo. Sada ne postoji obveza niti organizirana akcija pronalaženja i obilježavanja grobova komunističkih žrtava. Ovim se Zakonom popunjava praznina nastala ukidanjem Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Drugog svjetskog rata.

III. OCJENA SREDSTAVA POTREBNIH ZA PROVEDBU PREDLOŽENOG ZAKONA

Troškovi poslovanja Ureda za pronalaženje, obilježavanje i održavanje grobova žrtava komunističkih zločina nakon Drugog svjetskog rata zahtijevaju za prvu godinu rada iz državnog proračuna milijun kuna, a za daljnje godine troškovi će ovisiti o broju pronađenih grobova. Proračuni županija za trajno održavanje grobova žrtava zahtijevaju godišnje 50 000 do 200 000 kn, ovisno o broju pronađenih i uređenih grobova.

IV. TEKST PRIJEDLOGA ZAKONA S OBRAZLOŽENJEM

ZAKON O PRONALAZENJU, OBILJEŽAVANJU I ODRŽAVANJU GROBOVA ŽRTAVA KOMUNISTIČKIH ZLOČINA NAKON DRUGOG SVJETSKOG RATA

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim se Zakonom određuje postupanje s otkrivenim i neotkrivenim grobovima žrtava komunističkih zločina nakon završetka Drugog svjetskog rata (u daljnjem tekstu: žrtve komunističkih zločina).

Zakonom se uređuju pitanja od značenja za:

- otkrivanje grobova žrtava komunističkih zločina,
- uređenje, obilježavanje i trajno održavanje grobova žrtava komunističkih zločina,
- vođenje evidencije o lokalitetu i broju grobova te broju žrtava u njima.

Pod završetkom Drugog svjetskog rata u smislu ovoga Zakona podrazumijeva se datum 9. svibnja 1945.

Članak 2.

U duhu humanog odnosa prema žrtvi, a u skladu s Rezolucijom o osudi komunizma i komunističkih zločina Vijeća Europe, Republika Hrvatska preuzima brigu u otkrivanju, obilježavanju i dostojnom, trajnom održavanju grobova žrtava komunističkih zločina.

Republika Hrvatska preuzima obvezu vođenja popisa pojedinačnih i masovnih grobova žrtava komunističkih zločina te utvrđenog broja žrtava u grobovima.

Članak 3.

Ovaj se Zakon odnosi na sve žrtve komunističkih zločina nakon Drugog svjetskog rata, neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu.

Članak 4.

Pod žrtvama komunističkih zločina počinjenih nakon Drugog svjetskog rata podrazumijevaju se sve ubijene osobe, uključujući razvojačene vojnike, starce, žene i djecu, koje su ubijene od komunističkog režima nakon završetka Drugog svjetskog rata i sloma zloglasnog nacističkog poretka.

Pod žrtvama komunističkih zločina podrazumijevaju se i građani ubijeni i umrli nakon završetka Drugog svjetskog rata u logorima, zatvorima ili ubijeni iz političkih razloga na bilo koji način u zemlji i inozemstvu.

Članak 5.

Osim ubijenih iz članka 3. i 4. ovoga Zakona, žrtvama se smatraju i ubijeni ili nestali pod represijom tajnih jugoslavenskih službi izvan granica tadašnje države, kao i nestali pod nepoznatim okolnostima u svim akcijama komunista i tijela komunističke vlasti nakon završetka Drugog svjetskog rata.

Članak 6.

Izvršenje obveze otkrivanja, uređenja i obilježavanja grobova komunističkih žrtava te vođenja očevidnika broja grobova i broja žrtava preuzima Vlada Republike Hrvatske, a obveze trajnog održavanja grobova preuzimaju županije.

II. URED ZA OTKRIVANJE, OBILJEŽAVANJE I ODRŽAVANJE GROBOVA ŽRTAVA KOMUNISTIČKOG ZLOČINA NAKON DRUGOG SVJETSKOG RATA

Članak 7.

Za provođenje i izvršavanje obveza iz ovoga Zakona osniva se Ured za otkrivanje, obilježavanje i održavanje grobova žrtava komunističkih zločina nakon Drugog svjetskog rata (u daljnjem tekstu: Ured).

Članak 8.

Ured je samostalna pravna osoba upisana u sudski registar.
Osnivač Ureda je Republika Hrvatska.
Sjedište Ureda je u Zagrebu.

Članak 9.

Ured sustavno radi na pronalaženju, uređivanju i obilježavanju grobova komunističkih žrtava nakon Drugog svjetskog rata te nadzire njihovo trajno održavanje.

U okviru svog djelokruga Ured:

- prikuplja i obrađuje podatke i arhivsku građu o žrtvama komunističkih zločina,
- surađuje sa stručnim organizacijama, udrugama, građanima i lokalnim upravama u pronalaženju grobova žrtava,
- u suradnji s tijelima Vlade Republike Hrvatske i sa stručnim organizacijama provodi utvrđivanje broja posmrtnih ostataka u svakom pronađenom grobu ili masovnoj grobnici,
- organizira i financira uređenje svakog otkrivenog lokaliteta žrtava komunističkih zločina kao i uređenje pristupnih putova,
- vodi očevidnik svakog pronađenog lokaliteta grobova te broja žrtava u njima, surađuje s međunarodnim institucijama i udrugama koje se bave sličnom problematikom,
- izvršava obveze preuzete međunarodnim ugovorima o grobljima žrtava komunističkih zločina i vojničkim grobljima,
- nadzire provođenje obveza trajnog održavanja grobova iz ovoga Zakona prenesenih u djelokrug županija.

Kriterije i standarde za uređenje pronađenih grobova i prilaznih putova donosi na prijedlog ravnatelja Ureda Upravno vijeće uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.

Kriteriji iz stavka 3. ovoga članka podrazumijevaju dostojanstveno, prigodno i racionalno uređenje svih grobova.

Članak 10.

Na temelju ovoga Zakona Ured je ovlašten zahtijevati od arhiva, muzeja, crkvenih institucija, upravnih organizacija, političkih organizacija, udruga i drugih pravnih osoba i institucija da joj stave na uvid svu dokumentaciju kojom raspolažu, a koja je bitna za djelatnost samog Ureda.

Sve pravne osobe i institucije iz stavka 1. ovoga članka dužne su postupiti po zahtjevu Ureda.

Članak 11.

Za pribavljanje dokumentacije koja se čuva u institucijama izvan Republike Hrvatske Ured će putem nadležnog ministarstva zatražiti pomoć i suradnju inozemnih državnih tijela i institucija.

Članak 12.

Sredstva za obavljanje djelatnosti Ureda osiguravaju se u državnom proračunu. Sredstva za obavljanje djelatnosti Ured može stjecati i iz drugih izvora u skladu sa zakonom.

Članak 13.

Unutarnji ustroj i poslovanje Ureda te uvjeti zapošljavanja i rada uređuju se općim aktima Ureda sukladno ovom Zakonu i drugim propisima.

Članak 14.

Tijela Ureda su: Upravno vijeće, ravnatelj i stručno vijeće.

Stručno vijeće rješava stručna pitanja iz djelokruga Ureda.

Sastav, način osnivanja i način rada stručnog vijeća uređuju se Statutom Ureda.

Ured može imati i savjetodavna tijela za rješavanje pojedinih problema iz svoga djelokruga. Savjetodavna tijela čine članovi i aktivisti udruga i stručnih organizacija, tijela državne i lokalne uprave, predstavnici crkvenih vlasti, predstavnici medija te zastupnici Hrvatskoga sabora, sa zadaćom davanja stručne i organizacijske pomoći u izvršavanju zadaća iz djelokruga Ureda.

Savjetodavna tijela predlaže ravnatelj, a osniva ih odlukom Upravno vijeće.

Za rješavanje pojedinih pitanja iz svoga djelokruga Ured uključuje stručnjake pojedinih područja, posebno pravnike, arheologe, forenzičare, a po potrebi i druge.

Članak 15.

Uredom upravlja Upravno vijeće koje ima predsjednika i osam članova. Predsjednik i članovi Upravnog vijeća imenuju se na razdoblje od osam godina. Predsjednika i sedam članova Upravnog vijeća imenuje i razrješuje Hrvatski sabor, i

to:

- predsjednika i jednog člana na prijedlog Vlade Republike Hrvatske,
- jednog člana iz redova zastupnika Hrvatskoga sabora,
- jednog člana na prijedlog Hrvatskog instituta za povijest,
- jednog člana na prijedlog Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti,
- jednog člana na prijedlog Hrvatske biskupske konferencije,
- jednog člana na prijedlog Državnog arhiva,
- jednog člana na prijedlog Crvenog križa Republike Hrvatske.

Ured imenuje i razrješuje jednog člana Upravnog vijeća iz redova svojih zaposlenika.

Članak 16.

Upravno vijeće:

- imenuje i razrješuje ravnatelja,
- donosi Statut na prijedlog ravnatelja, uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske,
- donosi Pravilnik o unutarnjem redu Ureda s kojim se pobliže uređuje unutarnji ustroj Ureda na prijedlog ravnatelja,
- donosi godišnji program rada koji se podnosi za svaku kalendarsku godinu te nadzire njegovo provođenje,
- usvaja godišnji proračun Ureda na prijedlog ravnatelja,
- prihvaća završno financijsko izvješće,
- usvaja godišnje izvješće o radu Ureda koje podnosi ravnatelj,
- obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom.

Upravno vijeće odlučuje većinom glasova od ukupnog broja članova.

Način rada Upravnog vijeća pobliže se uređuje Statutom i poslovníkom o radu Upravnog vijeća.

Poslovník o radu Upravno vijeće donosi na svojoj prvoj sjednici.

Članak 17.

Ravnatelj je poslovodni i stručni voditelj Ureda.

Ravnatelja imenuje i razrješuje Upravno vijeće.

Ravnatelj se na temelju javnog natječaja imenuje na razdoblje od četiri godine i može biti ponovno imenovan.

Za ravnatelja se može imenovati osoba koja ispunjava uvjete sukladno odredbama Statuta. Postupak imenovanja i razrješavanja ravnatelja pobliže se uređuje Statutom Ureda.

Članak 18.

Ravnatelj Ureda:

- predstavlja i zastupa Ured, vodi poslovanje i stručni rad,

- predlaže Upravnom vijeću Statut, njegove izmjene i dopune, Pravilnik o unutarnjem redu i godišnji proračun,
- donosi i druge opće akte iz djelokruga Ureda,
- samostalno poduzima pravne radnje u ime i za račun Ureda do vrijednosti utvrđene Statutom,
- odlučuje o prestanku rada Ureda,
- sudjeluje u radu Upravnog vijeća bez prava odlučivanja te obavlja i druge poslove skladu sa Zakonom i Statutom Ureda.

Članak 19.

Nadzor nad zakonitošću rada Ureda obavlja ministarstvo nadležno za pravosuđe. Ured jedanput godišnje, uz pribavljeno mišljenje Vlade Republike Hrvatske, izvješćuje Hrvatski sabor.

Članak 20.

Stručnu i tehničku pomoć u radu Ureda pružaju tijela Vlade Republike Hrvatske.

Posebnu pomoć u radu Ureda pruža ministarstvo nadležno za hrvatske branitelje, a po potrebi ministarstvo nadležno za znanost, ministarstvo nadležno za prostorno uređenje i ministarstvo nadležno za pitanja obrane.

Članak 21.

Pri uređenju grobova Ured surađuje s jedinicama područne samouprave i usklađuje rješenja s postojećim propisima.

Vlasnici ili nositelji vlasničkih prava na zemljištima na kojima su grobovi žrtava komunističkih zločina, ili preko kojih su grobovi dostupni, moraju omogućiti pristup i uređenje grobova te postavljanje i održavanje oznaka.

Članak 22.

Ako to zahtijeva interes uređenja grobova ili javni interes, ili postoji opravdani zahtjev rodbine, nadležna ministarstva mogu dati dozvolu za prijenos posmrtnih ostataka žrtava komunističkih zločina.

Za pojedine posebne lokalitete Ured iznimno organizira iskopavanje posmrtnih ostataka i njihovo konačno zbrinjavanje na drugim unaprijed utvrđenim lokalitetima. Takav način konačnog zbrinjavanja posmrtnih ostataka odabire se u posebnim okolnostima koje određuju prostorni, građevinski, prometni ili drugi uvjeti na mjestu pronađenih grobnica.

Članak 23.

U posebnim slučajevima, kada za to postoji opravdani zahtjev rodbine i ako postoji mogućnost, može se provesti identifikacija posmrtnih ostataka.

O postupcima iz stavka 1. i 2. ovoga članka odlučuje Ured uz suglasnost ministarstva nadležnog za branitelje, ministarstva nadležnog za unutarnje poslove i ministarstva nadležnog za zdravstvo.

Članak 24.

U slučaju utemeljene sumnje na postojanje grobova žrtava komunističkih zločina poduzimaju se radnje otkopavanja za utvrđivanje postojanja posmrtnih ostataka. Ove radnje prijavljuju se ministarstvu nadležnom za unutarnje poslove i državnom odvjetništvu.

Svako novo otkriveno nalazište posmrtnih ostataka prijavljuje se ministarstvu nadležnom za unutarnje poslove i državnom odvjetništvu.

Članak 25.

Nakon uređenja grobova Ured postavlja jedinstveni natpis na svaki lokalitet.

Natpis sadrži podatke o broju i vremenu stradanja žrtava komunističkog zločina.

Tekst natpisa, oblik, veličinu i tehničko rješenje za postavljanje natpisa propisuje Upravno vijeće Ureda na prijedlog Stručnog vijeća i uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.

Članak 26.

Osim natpisa iz članka 25. ovoga Zakona, na uređene grobove postavlja se i vjersko obilježje u dogovoru s lokalnim crkvenim vlastima.

Članak 27.

U sklopu suradnje s Uredom, zadatak je županije:

- pružanje pomoći Uredu pri usklađivanju uređenja grobova s lokalnim, odnosno područnim prostornim planovima,
- financiranje i organizacija trajnog održavanja grobova žrtava komunističkih zločina koje je uredio i obilježio Ured,
- slanje godišnjeg izvješća o održavanju grobova Uredu,
- briga o redu na grobovima žrtava komunističkih zločina u vrijeme odavanja počasti.

Organizacija trajnog održavanja podrazumijeva redovitu obnovu i održavanje grobova, prilaznih putova i prigodnih oznaka te očuvanje u stanju uspostavljenom nakon uređenja provedenog u organizaciji Ureda.

U slučaju da županija ne održava uređene grobove, prilazne putove ili oznake, Ured izdaje nalog županiji za ispravljanjem propusta u održavanju. Ako županija ne izvrši nalog, radove održavanja organizira Ured na teret financijskih sredstava županije.

Ured redovito, a najmanje jednom godišnje, nadzire sve otkrivene i obilježene grobove komunističkih žrtva i utvrđuje je li održavanje sukladno ovom Zakonu.

Članak 28.

Ured u suradnji s odgovarajućim tijelima susjednih država utvrđuje lokalitete grobova komunističkih žrtava s područja Republike Hrvatske u tim zemljama, određuje njihov broj i upisuje ih u očevidnik.

Republika Hrvatska vodi brigu o uređenju i održavanju grobova žrtava u drugim zemljama, poštujući potpisane međudržavne sporazume.

III. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 29.

Vlada Republike Hrvatske imenovat će privremenog ravnatelja Ureda u roku od 90 dana od stupanja na snagu ovoga Zakona.

Mandat privremenog ravnatelja Ureda traje do imenovanja ravnatelja Ureda, a privremeni ravnatelj Ureda obavit će sve poslove u vezi s osnivanjem i upisom Ureda u sudski registar i organizirati početak rada Ureda.

Članak 30.

Ured preuzima iz arhive Hrvatskoga sabora cjelokupnu dokumentaciju prikupljenu u radu Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Hrvatskoga sabora.

Članak 31.

Na sva pitanja vezana za ustroj i početak rada Ureda odgovarajuće se primjenjuju odredbe Zakona o ustanovama.

Članak 32.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana njegove objave u „Narodnim novinama“.

OBRAZLOŽENJE

Uz članak 1.

Člankom 1. se navode sva pitanja koja se ureduju ovim Zakonom.

Uz članak 2.

Ovim člankom Republika Hrvatska preuzima brigu za otkrivanje, obilježavanje i dostojno trajno održavanje grobova žrtava komunističkih zločina kao obvezu vođenja popisa pojedinačnih i masovnih grobova žrtava komunističkih zločina te utvrđenog broja žrtava u grobovima.

Uz članak 3.

Članak 3. detaljnije propisuje na koga se sve odnose odredbe ovog Zakona.

Uz članak 4.

Člankom 4. se precizno određuje pojam žrtve komunističkih zločina počinjenih nakon Drugog svjetskog rata navodeći da se pod pojmom žrtve podrazumijevaju sve ubijene osobe, uključujući razvojačene vojnike, starce, žene i djecu, koji su ubijeni od komunističkog režima nakon završetka Drugog svjetskog rata i sloma zloglasnog nacističkog poretka, kao i građani ubijeni i umrli nakon završetka Drugog svjetskog rata u logorima, zatvorima ili ubijeni iz političkih razloga na bilo koji način u zemlji i inozemstvu.

Uz članak 5.

Navodi se da se žrtvama komunističkih zločina počinjenih nakon Drugog svjetskog rata smatraju i ubijeni ili nestali pod represijom tajnih jugoslavenskih službi u inozemstvu, kao i nestali pod nepoznatim okolnostima u svim akcijama komunista i tijela komunističke vlasti nakon završetka Drugog svjetskog rata. Ovim člankom se pravo na grob priznaje i žrtvama u već do sada pronađenim grobovima civila iz Drugog svjetskog rata i poraća.

Uz članak 6.

Člankom 6. Vlada Republike Hrvatske preuzima izvršenje obveze otkrivanja, uređenja i obilježavanja grobova komunističkih žrtava te vođenja očevidnika broja grobova i broja žrtava, dok obvezu trajnog održavanja grobova prenosi u nadležnost županije.

Uz članak 7.

Ovim člankom se u svrhu provođenja i izvršavanja obveza preuzetih ovim Zakonom osniva Ured za otkrivanje, obilježavanje i održavanje grobova žrtava komunističkih zločina nakon Drugog svjetskog rata.

Uz članak 8.

Člankom 8. određuje se pravna osobnost Ureda, Vlada Republike Hrvatske kao osnivač i njegovo sjedište.

Uz članak 9.

Utvrdjuje se djelokrug Ureda na sustavnom pronalaženju, uređivanju i obilježavanju grobova komunističkih žrtava nakon Drugog svjetskog rata te nadzoru njihovog trajnog održavanja.

Uz članak 10.

Člankom 10. ovlašćuje se Ured da od arhiva, muzeja, crkvenih institucija, upravnih organizacija, političkih organizacija, udruga i drugih pravnih osoba i institucija zahtijeva uvid u svu dokumentaciju kojom raspolažu, a koja je bitna za djelatnost samog Ureda.

Uz članak 11.

Za potrebe pribavljanja dokumentacije iz članka 10. ovim člankom se propisuje pomoć i suradnja nadležnih institucija.

Uz članak 12.

Člankom 12. se osiguravaju sredstva za rad Ureda u državnom proračunu, ali se daje mogućnost Uredu da sredstva stječe i iz drugih izvora u skladu sa zakonom.

Uz članak 13.

Propisuje se način uređenja unutarnjeg ustroja i poslovanja Ureda te uvjeti zapošljavanja i rada općim aktima Ureda sukladno ovom Zakonu i drugim propisima.

Uz članak 14.

Kao tijela Ureda navode se Upravno vijeće, ravnatelj i stručno vijeće. Za potrebe rješavanja pojedinih problema iz svoga djelokruga propisuje se mogućnost osnivanja savjetodavnih tijela, te se ovim člankom detaljnije određuje njihov sastav i način osnivanja.

Uz članak 15.

Člankom 15. propisan je sastav Upravnog vijeća, kao tijela koje će upravljati Uredom, duljina mandata te način izbora i razrješenja članova.

Uz članak 16.

Člankom 16. uređuje se područje rada i način donošenja odluka Upravnog vijeća Ureda.

Uz članak 17.

Određuje se ravnatelj kao poslovodni i stručni voditelj Ureda, način njegova imenovanja i razrješenja te duljina mandata.

Uz članak 18.

Člankom 18. propisuju se ovlasti ravnatelja Ureda kao osobe koja predstavlja i zastupa Ured, vodi poslovanje i stručni rad, predlaže Upravnom vijeću Statut, njegove izmjene i dopune, Pravilnik o unutarnjem redu i godišnji proračun, donosi i druge opće akte iz djelokruga Ureda

te samostalno poduzima pravne radnje u ime i za račun Ureda do vrijednosti utvrđene Statutom.

Uz članak 19.

Propisuje se nadzor ministarstva nadležnog za pravosuđe nad zakonitošću rada Ureda te se propisuje obveza izvještavanja Hrvatskoga sabora uz prethodno pribavljeno mišljenje Vlade kao osnivača.

Uz članak 20.

Stručnu i tehničku pomoć u radu Ureda pružat će tijela Vlade Republike Hrvatske, posebnu pomoć u radu Ureda pružat će ministarstvo nadležno za hrvatske branitelje, a po potrebi ministarstvo nadležno za znanost, ministarstvo nadležno za prostorno uređenje i ministarstvo nadležno za pitanja obrane, zbog specifičnosti poslova iz njihove nadležnosti, a u svrhu kontinuiranog i nesmetanog rada Ureda.

Uz članak 21.

Ističe se potreba suradnje jedinica područne samouprave i Ureda prilikom provođenja odredbi ovog Zakona.

Uz članak 22.

Člankom 22. obvezuju se vlasnici ili nositelji vlasničkih prava na zemljištima na kojima su grobovi žrtava komunističkih zločina, ili preko kojih su grobovi dostupni da omoguće pristup i uređenje grobova te postavljanje u održavanje oznaka ako to zahtijeva interes uređenja groba.

Uz članak 23.

Predviđa se mogućnost prijenosa posmrtnih ostataka žrtava komunističkih zločina uz prethodnu dozvolu ministarstva unutarnjih poslova. Za pojedine posebne lokalitete iznimno će se organizirati iskopavanje posmrtnih ostataka i njihovo konačno zbrinjavanje na drugim unaprijed utvrđenim lokalitetima. Takav način konačnog zbrinjavanja posmrtnih ostataka predviđa se u slučajevima kada to zahtijevaju određeni prostorni, građevinski, prometni ili drugi uvjeti na mjestu pronađenih grobnica.

Uz članak 24.

Člankom 24. predviđa se u posebnim slučajevima i mogućnost provođenja identifikacije posmrtnih ostataka, uz opravdani zahtjev rodbine, o čemu će odlučiti ministarstvo nadležno za branitelje.

Uz članak 25.

Člankom 25. propisuje se način uređenja grobova na način da se na svaki pronađeni lokalitet postavlja natpis koji će sadržati podatke o broju i vremenu stradanja žrtava komunističkog zločina. Tekst natpisa, oblik, veličinu i tehničko rješenje za postavljanje natpisa propisat će Upravno vijeće Ureda na prijedlog Stručnog vijeća i uz suglasnost Vlade Republike Hrvatske.

Uz članak 26.

Člankom 26. propisuje se obveza postavljanja vjerskog obilježja na pronađene i uređene grobove u dogovoru s lokalnom vjerskom zajednicom.

Uz članak 27.

Člankom 27. prenosi se u nadležnost županija i grada Zagreba financiranje i organizacija trajnog održavanja grobova žrtava komunističkih zločina koje je uređio i obilježio Ured, obveza slanja godišnjeg izvješća o održavanju grobova Uredu, kao i briga o redu na grobovima žrtava komunističkih zločina za vrijeme odavanja počasti.

Uz članak 28.

Predviđa se međunarodna suradnja Republike Hrvatske sa susjednim zemljama na utvrđenju lokaliteta grobova komunističkih žrtava s područja Republike Hrvatske u tim zemljama.

Uz članak 29.

U vremenu do osnivanja Ureda, predviđa se imenovanje privremenog ravnatelja u roku od 90 dana od stupanja na snagu ovog Zakona.

Uz članak 30.

Ovim člankom se daje uvid Uredu u svu dokumentaciju prikupljenu tijekom rada Komisije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Hrvatskog sabora, a koja se čuva u arhivi Hrvatskoga sabora.

Uz članak 31.

Propisuje se primjena Zakona o ustanovama na sva pitanja ustroja i početka rada Ureda.

Uz članak 32.

Ovim člankom propisuje se stupanje na snagu i primjena ovog Zakona.